

VEIKSMAŽODŽIO BELAUKIANT...

SINCHRONINIO VERTIMO STRATEGIJOS VERČIANT VOKIEČIŲ KALBOS PASAKYMUS SU ŠALUTINIAIS SAKINIAIS Į LIETUVIŲ KALBĄ

RASA DARBUTAITĖ

*Vilniaus universitetas
Filologijos fakultetas
Vertimo studijų katedra
Rasa.Darbutaite@ff.vu.lt*

Šis straipsnis – vienas pirmųjų bandymų Lietuvoje pažvelgti į sinchroninio vertimo problemas iš mokslinės perspektyvos. Straipsnyje apžvelgiami sinchroninio vertimo sunkumai, atsirandantys dėl skirtingos vokiečių ir lietuvių kalbų šalutinių sakinų sintaksės, supažindinama su vertimo mokslo darbuose pristatomomis sinchroninio vertimo strategijomis ir aptariami galimi šių strategijų taikymo būdai.

*Per tarptautinę konferenciją vienas prancūzų politikas, nesulaukęs vertimo iš vokiečių kalbos, neteko kantrybės ir atsisukęs į savo vertėją paklausė: „Kodėl gi Jūs neverčiate?“
Vertėjas lakoniškai atsakė: „Tebelaukiu veiksmažodžio...“¹*

ĮVADAS

Sinchroninio vertimo mokslas, palyginti su kitomis mokslo šakomis, yra dar gana jaunas – pirmuosius žingsnius pradėjęs žengti vos praėjusiojo amžiaus šeštajame dešimtmetyje, šiuo metu savo rimtumu ir solidumu jis nė kiek nenusileidžia seniau gyvuojančioms mokslo šakoms. Augant sinchroninio vertimo poreikiui visame pasaulyje, didėja būtinybė įvardyti vertimo metu vykstančius procesus ir jų priežastis. Pamažu keičiasi tiek paties sinchroninio vertimo, tiek mokslo apie vertimą samprata. Pradedama suvokti, kad gebėjimas versti sinchroniškai yra ne tik talentas ar įgimta asmens savybė, bet ir kompetencija, kuri gali ir turėtų būti

¹ Kramar Thomas, *Sprache: Am Anfang kam das Prädikat zuletz*, 01 07 2008, www.DiePresse.com.

ugdoma aukštojo mokslo institucijose. Vis labiau suprantama, kad synchroninio vertimo mokslas suteikia solidų pagrindą, leidžiantį užtikrinti geresnę vertimo dėstyto kokybę.

Šio straipsnio tikslas – atkreipti dėmesį į synchroninio vertimo mokslo svarbą ir išskelti lingvistinių veiksnių synchroniniame vertime problematiką, pasitelkiant kaip pavyzdį vokiečių kalbai būdingą sintaksinę struktūrą – veiksmožodžio poziciją šalutinio sakinio gale.

Straipsnyje keliama hipotezė, kad dėl synchroninio vertimo specifikos, nebūdingos kitoms vertimo žodžiu (sakytinio vertimo²) rūšims, pavyzdžiui, nuosekliajam vertimui, yra būtinos specialios synchroninio vertimo strategijos, padedančios greičiau ir tiksliau išversti lietuvių kalbai nebūdingos sintaksinės struktūros vokiečių kalbos pasakymus į lietuvių kalbą ir šitaip užtikrinti geresnę vertimo kokybę.

SINCHRONINIO VERTIMO SAMPRATA

Tarptautinė konferencijų vertėjų asociacija (AIIC³) nurodo, kad synchroninis vertimas – tai vertimo žodžiu rūšis, kai vertėjas specialioje kabinoje per ausines klausosi teksto (pasakymo) originalo kalba ir tuo pačiu metu (arba atsilikdamas vos keliomis sekundėmis) verčia jį į vertimo kalbą. Vertimo mokslininkai (Gerver 1976, Moser 1978), tyrę synchroninio vertimo metu vykstančius procesus ir pateikę synchroninio vertimo modelius, pripažįsta šių procesų kompleksiskumą, nes jiems ištirti būtini tarpdisciplininiai tyrimai medicinos, neuropsichologijos ir lingvistikos srityse.

Skirtingai nei nuosekliajame vertime, kai vertėjas, dažnai pasitelkdamas specialų teksto (pasakymo) užrašymo būdą, verčia kalbėtojo visą pasakytą tekstą (pasakymą), synchroniniame vertime tuo pačiu metu, arba vos keliomis sekundėmis atsilikdami vienas nuo kito, vyksta keli procesai:

teksto (pasakymo) atkodavimas (angl. *decoding*),
išsaugojimas (angl. *storing*) ir atgaminimas (angl. *retrieval*) atmintyje
ir galiausiai kodavimas (angl. *encoding*) vertimo kalba (Riccardi 1996).

² Nors vertimo praktikoje jau įsitvirtinusios „vertimo žodžiu“ ir „vertimo raštu“ sąvokos, pastaruoju metu vertimo mokslo specialistai diskutuoja apie „sakytinio vertimo“ ir „rašytinio vertimo“ sąvokas, kurios labiau atspindėtų abiejų vertimo rūšių specifiką ir darybos požiūriu būtų nuoseklesnės (plg. „sakytinis (rašytinis) tekstas“, „sakytinė (rašytinė) raiška“ (Nauckūnaitė 2003)).

³ pranc. *Association Internationale des Interpretes de Conference*.

Šiems daugialypiams sinchroninio vertimo procesams didelį poveikį daro įvairūs išoriniai veiksniai: kalbėtojo akcentas, teksto (pasakymo) (ne)rišlumas, temos sudėtingumas, stresas, nuovargis, techninė įrangos būklė. Tarp vertimo mokslo žinovų iki šiol tebeverda diskusijos dėl lingvistinių veiksnių svarbos atkoduojančią tekstą (pasakymą).

LINGVISTINIAI VEIKSNIAI SINCHRONINIAME VERTIME

Vertimo teoretikų požiūris į lingvistinių veiksnių svarbą sinchroniniame vertime yra gana skirtingas. Paryžiaus mokyklos atstovės D. Seleskovitch ir M. Lederer (Seleskovitch 1980) savo tyrimus grindžia vadinamąja „prasmės teorija“ (pranc. *théorie du sens*), pagal kurią atkoduojančią tekstą (pasakymą) vyksta deverbalizacija, t. y. visiškai atsiribojama nuo kalbinės išraiškos. Šios mokslininkės pabrėžia verčiamojo teksto (pasakymo) prasmės svarbą. Jų nuomone, lingvistinė kompetencija – būtina sąlyga verčiant sinchroniškai, tačiau tiek verčiamojo teksto (pasakymo) prasmės suvokimas (atkodavimas), tiek jos perteikimas (kodavimas) sinchroniniame vertime nepriklauso nuo kalbos sistemos ir vyksta automatiškai. Pagal „prasmės teoriją“, suvokta prasmė gali būti perteikta bet kuria kalba, taigi konkrečios, į tam tikras kalbų kombinacijas orientuotos sinchroninio vertimo strategijos nėra reikalingos.

Kiti mokslininkai (Gerver 1976, Gile 1995, Kalina 1992, Moser 1978), vadinamosios „informacijos apdorojimo teorijos“ (angl. *Information Processing Theory*) šalininkai, remdamiesi kognityviosios psichologijos principais, teigia, kad sinchroninio vertimo metu vykstantį transformacijos procesą, kai verčiamasis tekstas (pasakymas) yra suvokiamas (atkoduojamas) ir vėliau perteikiamas kita kalba (koduojamas), neišvengiamai veikia originalo ir vertimo kalbų lingvistinių struktūrų skirtumai. Pavyzdžiui, tokie kalbiniai veiksniai kaip originalo kalbos ir vertimo kalbos struktūrinis asimetriškumas sutrikdo įprastą vertėjo mąstymą ir keičia jo sprendimus. Dėl šios priežasties vertėjas žodžiu turi rinktis specifines, tam tikrai kalbai tinkamas strategijas (Donato 2003, 102–103).

Vokiečių kalbos sintaksė ir jos keliami sunkumai verčiant sinchroniškai susilaukė nemenko mokslininkų, tiriančių sinchroninio vertimo strategijas, susidomėjimo (Jörg 1995, Donato 2003, Ahn 2005, Seeber 2001, 2005). Kai kurie iš jų netgi daro kategorišką išvadą, kad nuolatinis susidūrimas su skirtingomis sintaksinėmis struktūromis sinchroniniame vertime vargina labiau nei panašios sintaksinės struktūros konstrukcijų vertimas: „[...] vertimas iš anglų kalbos į italų kalbą vargina daug mažiau nei vertimas iš vokiečių kalbos į italų kalbą, nes

vokiečių kalbos sintaksinės struktūros skiriasi nuo itališkųjų labiau nei angliškiosios“ („[...] *interpreting from English into Italian is far less fatiguing than from German into Italian because the syntactic structures of German differ more than those of English from Italian*“, Riccardi 1996, 213).

Moksliniai tyrimai išryškino kelias sunkumų vertėjams keliančias vokiečių kalbos sintaksines struktūras: veiksmožodis šalutinio sakinio gale, sudurtiniai daiktavardžiai bei daiktavardinių ir prielinksninių junginių gausa. Šiame straipsnyje labiau gilinamasi į šalutinių sakinių konstrukcijas, sukeliančias nemažai keblumų sinchroniniame vertime į lietuvių kalbą.

Sintaksinių originalo ir vertimo kalbų struktūrų neatitikimas ypač aktualus tais atvejais, kai sakomi (skaitomi!) rašytiniai tekstai – moksliniai straipsniai, sveikiamosios kalbos, oficialūs pranešimai. Dėl rašytinei raiškai būdingų bruožų, t. y. nekomunikacinės teksto struktūros, didelio sąvokinės leksikos tankio ir kondensuotų gramatinių formų (Nauckūnaitė 2003, 81), vertėjui tenka nelengva užduotis per kelias sekundes transformuoti iš anksto parengtą ir dažnai kruopščiai apgalvotą rašytinį originalo tekstą į sakininį tekstą, kuo tiksliau perteikiantį originalo teksto turinį ir kuo geriau atspindintį originalo teksto stilių. Siekiančiam įveikti šią užduotį vertėjui, „užverstam“ įmantriomis originalo teksto konstrukcijomis ir struktūromis, itin svarbu žinoti ir mokėti taikyti keletą strategijų, padedančių perteikti teksto esmę, net jeigu kartais dėl to tenka „paaukoti“ teksto įmantrybes.

Šiame straipsnyje toliau remiamasi „informacijos apdorojimo teorijos“ mokslininkų nuomone, kad sinchroniniame vertime originalo ir vertimo kalbų lingvistinės struktūros kelia tam tikrų sunkumų, kuriuos įveikdamas vertėjas gali taikyti specialias, konkrečiai kalbų kombinacijai tinkamas sinchroninio vertimo strategijas. Sunkumai atkoduojant tekstą (pasakymą) neretai kyla dėl dažnai vokiečių kalbos tekstuose (pasakymuose) aptinkamos sintaksinės struktūros – veiksmožodžio pozicijos šalutinio sakinio gale.

SINCHRONINIO VERTIMO SUNKUMAI VERČIANT VOKIEČIŲ KALBOS PASAKYMUS SU ŠALUTINIAIS SAKINIAIS Į LIETUVIŲ KALBĄ

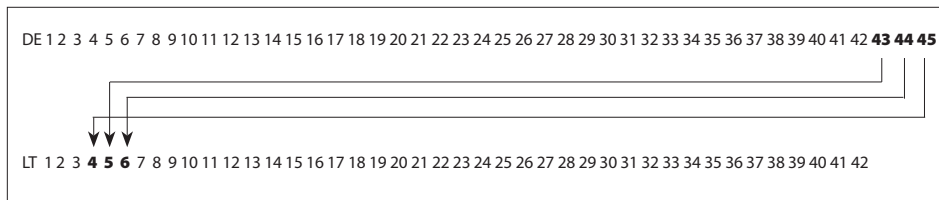
Vokiečių kalbos šalutiniams sakiniams būdinga vadinamoji SOV (*subject, object, verb*) struktūra, kai veiksmožodis vartojamas sakinio pabaigoje, – viena iš dažniausiai vertimo mokslo literatūroje minimų sintaksinių konstrukcijų, dėl kurių vertėjas, versdamas į kalbą, kuriai labiau įprasta SVO (*subject, verb, object*) struktūra, yra priverstas imtis konkrečios vertimo strategijos (Jörg 1995, Setton 1999, Seeber

2001). Lietuvių kalbai būdinga SVO struktūra (DLKG 2005, 658), pagal kurią veiksmažodis turėtų būti pasakomas po subjekto, todėl čia susiduriame su skirtinga žodžių tvarka vokiečių ir lietuvių kalbose. 1) ir 1a) pavyzdžiuose⁴ pateikti sakinių žodžiai yra sunumeruoti (išskyrus artikelius), kad būtų galima geriau pamatyti atstumą tarp veiksmažodžių ir jų junginių vokiečių ir lietuvių kalbose:

- 1) *Gestatten₁ Sie₂ mir₃ abschließend₄, der tschechischen₅ Ratspräsidentschaft₆, der Kommission₇, und₈ den Mitgliedern₉, des Ausschusses₁₀ für₁₁ Umweltfragen₁₂, Volksgesundheit₁₃ und₁₄ Lebensmittelsicherheit₁₅, des Ausschusses₁₆ für₁₇ Industrie₁₈, Forschung₁₉ und₂₀ Energie₂₁ sowie₂₂ des Ausschusses₂₃ für₂₄ Verkehr₂₅ und₂₆ Fremdenverkehr₂₇ allen₂₈ voran₂₉ ihren₃₀ Vorsitzenden₃₁ und₃₂ Berichterstattern₃₃, die₃₄ alle₃₅ intensiv₃₆ an₃₇ diesen₃₈ wichtigen₃₉ Rechtssetzungsakten₄₀ mitgearbeitet₄₁ haben₄₂ **meinen**₄₃ **Dank**₄₄ **auszusprechen**₄₅.*
- 1a) *Pabaigoje₁ leiskite₂ man₃ išreikšti₄ savo₅ padėką₆ Europos₇ Sąjungai₈ pirmininkaujantiems₉ Čekijai₁₀ Komisijai₁₁, Aplinkos₁₂ visuomenės₁₃ sveikatos₁₄ ir₁₅ maisto₁₆ saugos₁₇ komiteto₁₈ Pramonės₁₉ mokslinių₂₀ tyrimų₂₁ ir₂₂ energetikos₂₃ komiteto₂₄ bei₂₅ Transporto₂₆ ir₂₇ turizmo₂₈ komiteto₂₉ nariams₃₀ ypač₃₁ komitetų₃₂ pirmininkams₃₃ ir₃₄ pranešėjams₃₅ intensyviai₃₆ prisidėjusiems₃₇ rengiant₃₈ šiuos₃₉ svarbius₄₀ teisės₄₁ aktus₄₂.*

1 lentelėje parodytas atstumas tarp veiksmažodinių junginių abiejose kalbose:

1 lentelė

Žvelgiant į 1 lentelę matyti, kad šiuo konkrečiu atveju vertėjui, norinčiam išlaikyti tikslią sintaksinę lietuvių kalbos sakinio struktūrą, galima būtų laukti, kol bus ištartas 41 žodis, ir tik tada pradėti formuluoti lietuvišką sakinį. Nagrinėjant 1) pavyzdyje pateiktą vokiečių kalbos sakinį ir 1a) pavyzdyje pateiktą vertimą į lietuvių kalbą, akivaizdu, kad vertėjas, sinchroniškai versdamas iš vokiečių kalbos, susidurs su dilema: laukti vokiškojo sakinio pabaigos ir rizikuoti perkrauti savo trumpalaikę atmintį ar imtis specialios vertimo strategijos, padedančios palengvinti atminties darbą?

⁴ Sakinys iš Europos Parlamento pirmininko Hanso-Gerto Pötteringo kalbos, pasakytos 2009 04 23 Strasbūre.

SINCHRONINIO VERTIMO STRATEGIJOS

Sinchroniniam vertimui skirtoje literatūroje daug diskutuojama apie įvairių vertimo strategijų būtinybę: pavyzdžiui, sinchroniniame vertime susidūrus su kalbomis, kurioms būdingos skirtingos sintaksinės struktūros (Kalina 1992, Riccardi 1996, Setton 1999). Toliau pateikiama S. Kalinos (1992) suformuluota sąvokos „strategija“ apibrėžtis: „Strategija yra taikoma kokiam nors tikslui pasiekti, todėl tikslas nulemia vykstančių procesų mastą ir tikslumą. Strategija gali būti pasitelkiama sąmoningai, bet taip pat gali tapti automatinė, t. y. nereikalaujanti jokio sąmoningo sprendimo“ („*A strategy is goal-oriented, so that the goal determines the amount and thoroughness of processing. It may be consciously used but may also have become automatic in so far as the processor will not have to make any cognitive decision*“, Kalina 1992, 253). Suvokę į konkretų tikslą nukreiptų sinchroninio vertimo strategijų svarbą, vertėjai gali jomis naudotis kaip naudingų ir parankių įrankių.

Toliau trumpai pristatomos dažniausiai literatūroje aprašomos sinchroninio vertimo strategijos:

- laukimo strategija (angl. *waiting*),
- delsimo strategija (angl. *stalling*),
- skaidymo (segmentavimo) strategija (angl. *chunking*),
- numanymo strategija (angl. *anticipation*).

1. Laukimo strategija

Laukimo strategija vertimo mokslo darbuose (Setton 1999, 50) aprašoma kaip vertėjo sprendimas laukti tų teksto (pasakymo) komponentų, kurie leistų suvokti sakinio (sakinio dalies) prasmę, ir tik tada pradėti formuluoti sakinį (sakinio dalį) vertimo kalba.

Ši strategija paranki susidūrus su trumpesniais sakiniais (sakinio dalimis), tačiau 1) pavyzdys toli gražu nepasizymi trumpumu, todėl nusprendęs taikyti laukimo strategiją šiuo atveju, vertėjas gali prarasti daug svarbios informacijos.

Nors atminties tyrimai (Goldman-Eisler 1972) parodė, kad prasminių vienetų (žodžių arba žodžių junginių) skaičius nėra sietinas su vertėjo atsilikimo (angl. *ear-voice span, time lag*) trukme ir atsilikimas nuo originalo teksto (pasakymo) gali svyruoti nuo 2 iki 10 sekundžių (Setton 1999), bet, atsižvelgiant į informacijos glaustumą ir sakinio ilgį, galima daryti rimtą prielaidą, kad pasirinkus laukimo strategiją vėliau tiksliai atgaminti visą informaciją būtų itin sudėtinga,

gal netgi neįmanoma. Be to, visai tikėtina, kad vertėjas, vėlai pradėjęs formuluoti mintį vertimo kalba, neišgirs, nesupras ir negalės arba nespės perteikti paskesnio sakinio originalo kalba. Žinoma, norint, kad ši prielaida būtų patikima, būtina atlikti ją patvirtinančius eksperimentus.

2. Delsimo strategija

Delsimo strategija pasitelkiama tais atvejais, kai vertėjas, susidūręs su teksto (pasakymo) suvokimo sunkumais sinchroniniame vertime, delsia pradėti (tęsti) versti konkrečią mintį, o susidariusią pauzę užpildo „neįpareigojančia informacija“ (Gile 1995, 130). „Delsimo strategija“ literatūroje dažnai vadinama tokia technika, kuria vertėjas gali pasinaudoti tais atvejais, kai reikia ilgai laukti prasminių žodžių (pavyzdžiui, verčiant tokias sintaksines struktūras, kuriose veiksmažodis pasakomas pačiame sakinio gale) ir šitaip „laimėti laiko“ neversdamas klausytojų pasijusti nejaukiai dėl pernelyg ilgos pauzės (Setton 1999, 50).

Tačiau delsimo strategija, panašiai kaip ir laukimo strategija, taip pat yra susijusi su didele rizika pernelyg apkrauti savo trumpalaikę atmintį ir vėliau neatgaminti svarbių prasminių vienetų, ypač tais atvejais, kai tarp subjekto ir veiksmažodžio pateikiama sunkiai įsimenama informacija: pavardės, pareigybės, institucijų pavadinimai.

3. Skaidymo (segmentavimo) strategija

Skaidymo (segmentavimo) strategijos tikslas – suskaidyti stambų prasminį vienetą (pvz., sakinį ar sakinio dalį) į smulkesnius segmentus (Goldman-Eisler 1972). Taikant skaidymo strategiją, trumpam sumažinama atminties apkrova, nes vertėjas pamažu „atsikrato“ vieno segmento po kito, bet, kita vertus, vėliau atmintis gali būti dar labiau apkrauta, kai suskaidyti segmentai pabaigoje turi būti sujungiami į loginę visumą (Seeber 2005).

2) pavyzdyje parodomas 1) pavyzdyje pateikto sakinio skaidymo būdas:

2)

1 segmentas

Europos Sąjungai pirmininkaujanti Čekija, Komisija, Aplinkos, visuomenės sveikatos ir maisto saugos komiteto, Pramonės, mokslinių tyrimų ir energetikos komiteto bei Transporto ir turizmo komiteto nariai, ypač komitetų pirmininkai ir pranešėjai, intensyviai prisidėjo rengiant šiuos svarbius teisės aktus.

2 segmentas

Visiems jiems norėčiau už tai nuoširdžiai padėkoti.

Viena vertus, 2) pavyzdyje vertėjas, suskaidydamas 1) sakinį į du segmentus, neturi laukti veiksmožodžio junginio šalutinio sakinio pabaigoje *meinen Dank auszusprechen* ir gali beveik iš karto pradėti versti, nerizikuodamas prarasti svarbios informacijos. Kita vertus, vertėjas antrąjį segmentą turi prijungti prie pirmojo logiškai ir nuosekliai, o tai reiškia, kad papildomai apkraunamas jo atminties darbas. Be to, pritaikius skaidymo strategiją, veiksmožodinis junginys *meinen Dank auszusprechen* iš sakinio pradžios patenka į pačią pabaigą ir tada lietuviškame pasakyme atsiranda papildomų prasmės akcentų. Suprantama, kaip minėjome straipsnio pradžioje, dažnai dėl laiko ir kitų veiksnių sinchroniškai verčiantis vertėjas ne visada gali perteikti sintaksės požiūriu tapačias konstrukcijas. Taigi skaidymo strategiją pasirinkusiam vertėjui dažnai tenka susitaikyti su tam tikrais teksto (pasakymo) stiliaus „nuostoliais“.

Žinoma, 2) pavyzdyje pateiktas teoriškai galimas skaidymo strategijos taikymas. Šios strategijos taikymo efektyvumą artimiausiu metu ruošiamasi patikrinti atliekant eksperimentus.

4. Numanymo strategija

Numanymo strategija susilaukė kone didžiausio dėmesio sinchroninio vertimo strategijų tyrimų srityje (Gile 1992, Jörg 1995, Van Besien 1999, Zanetti 1999, Seeber 2001). Kaip galima suprasti iš pavadinimo, taikant šią strategiją tam tikri prasminiai vienetai yra numanomi ir spėjami nelaukiant, kol juos ištars kalbėtojas (plg. Setton 1999, 52).

Kai kurie autoriai (Gile 1992, Jörg 1995) skiria du numanymo strategijų tipus:

- 1) lingvistinę numanymo strategiją, paremtą originalo kalbos sintaksinių struktūrų, gramatinių ryšių išmanymu, ir
- 2) ekstralingvistinę numanymo strategiją, grindžiamą bendrosiomis žiniomis, kontekstu ir pan.

Verčiant 1) pavyzdyje pateiktą sakinį patyrusiam vertėjui turėtų būti nesunku numanyti, kad po pirmosios sakinio dalies *Gestatten Sie mir abschließend* labiausiai tikėtinos yra padėkos formuluočės (pvz., *zu danken, ein Wort des Dankens hinzuzufügen* ir kt.), todėl numanymo strategijos taikymas leistų iš karto pradėti versti, kaip matyti 3) pavyzdyje:

3) *Pabaigoje leiskite man išreikšti savo padėką (padėkoti)...*

Numanymo strategija šiuo atveju turėtų padėti vertėjui nuspėti, kad kalbos pabaigoje bus sakomos įprastos mandagumo formuluočės, o išgirdus žodžius *der*

tschechischen Ratspräsidentschaft, vertėjo lingvistinė kompetencija gali padėti numanyti, kad šiame konkrečiame pavyzdyje bus pavartotas veiksmožodis (veiksmažodinis junginys) *danken, meinen Dank aussprechen* ar panašūs veiksmožodžiai (veiksmažodiniai junginiai).

Žinoma, nežinomybės veiksnys išlieka kiekvienoje situacijoje, nes minties posūkių gali būti pačių įvairiausių (pvz., *Gestatten Sie mir abschließend noch zwei Anmerkungen... / meine Ausführungen deutlich zu machen... / noch einige Gedanken zum... / einen kurzen Ausblick... / ein Geständnis... / eine persönliche Frage... / eine Zusammenfassung...* ir kt.), tačiau reikia nepamiršti, kad sinchroninis vertimas – tai tarsi nuolatinis „akrobato balansavimas ant lyno“, bet įvaldžius kai kuriuos „sintakrobatikos⁵ triukus“, įmanoma išsilaikyti ant lyno ir sėkmingai pasiekti tikslą.

BAIGIAMOSIOS PASTABOS

Augantis sinchroninio vertimo poreikis visame pasaulyje verčia mokslininkus ieškoti sinchroninio vertimo procesus pagrindžiančių priežasčių, nustatyti sinchroniniame vertime kylančius sunkumus ir tuos sunkumus įveikti padėsiančias strategijas. Lietuvoje taip pat pamažu randasi būtinybė suteikti praktinei sinchroninio vertimo veiklai mokslinį pagrindą.

Kai kurios vokiečių kalbos sintaksinės struktūros, tarp jų veiksmožodžio pozicija šalutinio sakinio gale, skiriasi nuo lietuvių kalbos sintaksinių struktūrų specifikos, todėl sinchroninio vertimo strategijos gali padėti vertėjui, verčiančiam iš vokiečių kalbos į lietuvių kalbą, tiksliau, greičiau, ekonomiškiau bei aiškiau perteikti originalo kalbos pasakymus.

Šiame straipsnyje paminėtų sinchroninio vertimo strategijų taikymo būdai susilaukė ir Lietuvos sinchroninio vertimo specialistų dėmesio. Skaidymo ir numanymo strategijos jau pradėtos tirti išsamiau, todėl sulaukus rezultatų, bus galima patvirtinti arba paneigti šių strategijų pranašumus ir trūkumus.

LITERATŪRA

- Ahn I. 2005. Pedagogical Considerations of Perspective Coherence Problems in Simultaneous Interpreting as a Result of Linguistic Structure, Illustrated by German–Korean examples. *Meta* 50 (2), 696–712.
- DLKG. 2005. *Dabartinės lietuvių kalbos gramatika*. Vilnius.

⁵ Žr. Setton 1992.

- Donato V. 2003. Strategies Adopted by Student Interpreters in SI: a Comparison between the English-Italian and the German-Italian Language Pairs. *The Interpreter's Newsletter* 12, 101–133.
- Gerver D. 1976. Empirical Studies of Simultaneous Interpretation: a Review and a Model. *Translation*, ed. by R.W. Brislin. New York, 165–207.
- Gile D. 1992. Predictable Sentence Endings in Japanese and Conference Interpretation. *The Interpreter's Newsletter*, Special Issue 1, 12–24.
- Gile D. 1995. *Basic Concepts and Models for Interpreter and Translator Training*. Amsterdam-Philadelphia: John Benjamins.
- Goldman-Eisler F. 1972. Segmentation of Input in Simultaneous Interpreting. *Journal of Psycholinguistic Research* 1 (2), 127.
- Jörg U. 1995. *Verb Anticipation in German-English Simultaneous Interpreting*. Unpublished M.A. dissertation. University of Bradford.
- Kalina S. 1992. Discourse Processing and Interpreting Strategies – an Approach to the Teaching of Interpreting. *Teaching Translation and Interpreting. Training, Talent and Experience*, ed. by Dollerup Cay and Vibeke Appel. Amsterdam, 251–257.
- Moser B. 1978. Simultaneous Interpretation: A Hypothetical Model and Its Practical Application. *Language, Interpretation, and Communication*, ed. by D. Gerver and H. W. Sinaiko. New York, 353–368.
- Nauckūnaitė Z. 2003. Loginiai ir lingvistiniai sakytinės ir rašytinės raiškos skirtumai. *Žmogus ir žodis* 1 (5), 78–83.
- Riccardi A. 1996. Language-specific strategies in simultaneous interpreting. *Teaching Translation and Interpreting* 3, *New Horizons*, ed. by Dollerup, Cay and Vibeke Appel, Amsterdam, 213–222.
- Seeber K. G. 2001. Intonation and Anticipation in Simultaneous Interpreting. *Cahiers de Linguistique Française* 23, 61–97.
- Seeber K. G. 2005. Temporale Aspekte der Antizipation beim Simultandolmetschen komplexer SOV-Strukturen aus dem Deutschen. *Empirical research into translation and interpreting: Products and processes. Bulletin Suisse de linguistique appliqué* 81, ed. by A. Künzli, 123–149.
- Seleskovitch D. 1980. Pour une théorie de la traduction inspirée de sa pratique. *Meta* 25 (4), 401–408.
- Setton R. 1992. Deconstructing SI: a Contribution to the Debate on Component Processes. *The Interpreter's Newsletter* 11, 1–26.
- Setton R. 1999. *Simultaneous Interpretation: A Cognitive-Pragmatic Analysis*. Amsterdam-Philadelphia.
- Van Besien F. 1999. Anticipation in Simultaneous Interpretation. *Meta* 44 (2), 117–29.
- Vasiliauskienė V. 2003. Atributinės konstrukcijos XVIII–XIX a. lietuviškuose raštuose. *Baltų filologija* XII (2), 81–94.
- Zanetti R. 1999. Relevance of Anticipation and Possible Strategies in the Simultaneous Interpretation from English into Italian. *The Interpreter's Newsletter* 9, 79–98.

BEIM WARTEN AUF DAS VERB...

STRATEGIEN BEIM SIMULTANDOLMETSCHEN – AM BEISPIEL
DER ÜBERTRAGUNG VON AUSSAGEN MIT NEBENSÄTZEN
AUS DEM DEUTSCHEN INS LITAUISCHE

RASA DARBUTAITĖ

Zusammenfassung

Der vorliegende Artikel ist einer der ersten Beiträge in Litauen, der sich der Problematik des Simultandolmetschens widmet, weil es bisher kaum ausführliche wissenschaftliche Studien litauischer Autoren in diesem Bereich gibt. Im Artikel wird die Rolle der linguistischen Faktoren hervorgehoben, welche den Einsatz unterschiedlicher Dolmetschstrategien beim Simultandolmetschen vom Deutschen ins Litauische bestimmen. Anhand entsprechender Beispiele wird auf die Schwierigkeiten hingewiesen, die durch die Unterschiede in der deutschen und litauischen Syntax, und vor allem durch die Verbendstellung im deutschen Nebensatz, entstehen. Umfassendere Studien zur Erforschung des Einflusses der deutschen syntaktischen Strukturen auf das Simultandolmetschen ins Litauische werden für notwendig erachtet.